

Prof.dr Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci

POPULIZAM, AUTOKRATIJA I OŠTRA RETORIKA-OPASNOST ZA BiH

BiH, kao i drugi, mora se pozicionirati na međunarodnom tržištu znanja, ideja, roba, kapitala i svega ostaloga. Jedna od egzistencijalnih prijetnji daljem razvoju globalne „multilateralne konkurencije”, u narednom periodu, mogla bi biti široka inklinacija ka populističkom modelu javne politike, što bi moglo obesmisлити svaki zahtjev za stvaranjem transparentne i odgovorne vlade od povjerenja i kredibiliteta, koja bi mogla uspješno koordinirati novu strukturu promjena koja je na vidiku. U uslovima kada se teško mogu očekivati društvene promjene, koje ne isključuju masovno nasilje kako u razvijenom demokratskom svijetu tako i u perifernim zajednicama, ovakav model javne politike mogao bi voditi izostanku svake odgovornosti populističke vlasti. Ono što je zajedničko za „savremene“ populiste, a takvih je puno u BiH, jeste promjena institucija vlasti putem demokratskih izbora, da bi se potom na „demokratski“ način uklonila sva institucionalna demokratska ograničenja njihovog vladanja (slobodni mediji, politička opozicija, institucionalne zaštite manjina i pojedinca). Sa ovom strategijom legalizuje se prekid sa procesom demokratizacije i otvara se put ka uspostavljanju „demokratskog autoritarnog režima“, koji je sposoban provesti promjene u javnoj politici, bez pravnih (demokratskih) prepreka, koje su sprječavale liberalnu demokratiju da efikasno odgovori na hitne društvene probleme. Kroz stvaranje „demokratskog autoritarnog režima“ (neki njegovi elementi su prisutni i u BiH), koji sve više izrasta u personalnu diktaturu lidera (*personal dictatorship*) i eliminiše demokratsku legitimnost otpora protiv personalne diktature, otvoren je put rastakanju konstitucionalizma i demokratije, u eri globalnih strukturalnih promjena, što čini najveću prijetnju razvoju demokratije u 21.vijeku. Ta populistička prijetnja demokratiji dolazi upravo iz sfere legitimnosti demokratskog izbora populističkog autoritarnog režima (vođe), koji je na temelju tog „demokratskog izbornog legitimiteta“ ovlašćen da vrši dalje političke i ekonomske promjene bez ikakvog nadzora javnosti. Populistički režim (vođa) iz tog „demokratskog izbornog legitimiteta“ vuče legitimno pravo da ukine svaku mogućnost javne kritike, koja se po običaju kvalifikuje kao politički otpor opozicije, ili kao neprijateljske provokacije „pete kolone“ ili kao zavjera nacionalnih, vjerskih manjina ili migrantskih grupa, što stvara klimu straha i nepovjerenja u kojoj se otvaraju nove perspektive za autoritarne režime, u čijim rukama je koncentrisana sva politička moć. Tako koncentrisana politička moć omogućuje kontrolisanje zakonodavne, sudske i izvršne vlasti, što otvara prerastanje autoritarnih režima u personalnu diktaturu populističkog vođe. Ovaj proces danas je jedan prepoznatljiv politički fenomen u BiH, regionu i savremenom svijetu. **Vjera i religija u BiH se zloupotrebljavaju i koriste u prljave političke svrhe.** Istorija

svake religije pokazuje i dokazuje da je od samog početka bilo različitih načina vjerovanja i da su sva ova vjerovanja zadovoljavala individualne i kolektivne potrebe i želje vjernika. Tek kada je jedan oblik vjerovanja proglašen za zvanični sistem (npr. hrišćanstvo u starom Rimskom carstvu), onda su svi drugi oblici ispoljavanja vjere smatrani odstupanjem od prave vjere (mistici, monasi, jeretici, šizmatici itd.). U društvima gdje je crkva odvojena od države, zakon o vjerskim zajednicama tretira sve vjerske grupe kao ravnopravne. **Često puta u BiH društvo, država i partija poistovjećuju se sa vjerom i religijom.**

Poznato je da društvo nije isto što i država. Želje, potrebe i interesi društva uvijek su širi i dublji od moći države da ih zadovolji kroz svoje ustanove. Zbog toga ne bi trebalo da čudi što se dobar dio društvenog života odvija izvan sistema državnih ustanova. Nevladine organizacije u BiH trebalo bi da se angažuju na zaštiti društva od države, to jeste da stalno dokazuju da se politički život odvija u međusobnim odnosima ljudi, a ne samo u odnosima ustanova, jer valja štiti ovaj slobodni prostor života od državne kontrole i prinude. **Treba se suprotstaviti sveprisutnijem govoru mržnje u BiH.** Riječima se mogu izreći najviše istine i najpodlije laži. Danas su riječi postale oružje – jezik i govor su polje borbe za moć i vlast. Odnosi između tri političke zajednice u BiH oslikavaju se u jeziku i govoru, kao u nekom ogledalu. To su riječi iza kojih ostaju vidljive posljedice: ima neprijatnih, otrovnih i smrtnih riječi, kojima se postiže strašan efekat na ljudsku dušu i kolektivno sjećanje. Sve bolesti ovih zajednica, pa i BiH, prvo su vidljive u jeziku i govoru – ako boluje jezik i govor, onda boluje pojedinac i zajednica. Stari kineski mudrac opominjao je: ***Kad se kvari jezik, kvari se i narod!*** Oboljeli jezik i govor uvijek prethode oboljelim društvima: prve tamnice, prvi zločini i prve grobnice pripremaju se u jeziku i govoru. Prve mine su jezičke mine. Mi u BiH ni danas nismo svjesni svih bolesti, što ih je kratkovidna politika unijela u jezik i govor. Osvijestimo se... da nebi zakasnili...